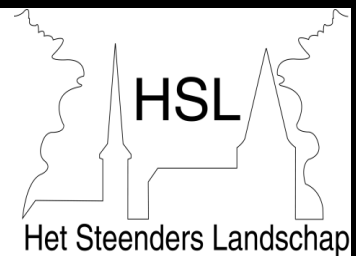

Nieuwsbrief

mei 2022

www.hetsteenderslandschap.nl

info@hetsteenderslandschap.nl

De vereniging Het Steenders Landschap (HSL) is in juni 2004 opgericht met als doel het onderhouden en verbeteren van het landschap in het gebied van de voormalige gemeente Steenderen: Steenderen, Bronkhorst, Baak, Toldijk, Rha en Olburgen. Onze vereniging heeft thans circa 250 leden. Met deze Nieuwsbrief informeert het bestuur de leden periodiek over de activiteiten die door en namens HSL zijn en worden uitgevoerd.

13 juli a.s. Vrijwilligersavond

In afwijking van de eerdere planning zal de vrijwilligersavond van HSL plaatsvinden op woensdagavond 13 juli a.s. vanaf 19.00 uur.

We verzamelen op het erf van de heer Hans Boschloo, Covikseweg 1A te Steenderen. Hans Boschloo zal ons in een halfuur iets vertellen over zijn boerenbedrijf, en de vrijwilligers kunnen daarover met hem in gesprek. Daarna krijgen we een rondleiding door het bedrijf.

Aansluitend krijgen we op zijn erf een drankje en een hapje.

Aanleiding bezoek boerenerf Boschloo

Dit programma komt voort uit het 'boerengesprek' dat enkele leden van het HSL-bestuur hebben gehad met enkele boeren, waaronder Hans Boschloo. Dat gesprek is door ons ingezet als 'een open gesprek over ons landschap' met onze boeren: *wat kan HSL voor de boeren betekenen?*

In dat gesprek constateerden we onder andere dat wij als vrijwilligers onvoldoende kennis hebben van wat een boer beweegt en waarom hij zijn de percelen beheert zoals hij dat doet. Dat leidde tot het voorstel van Hans Boschloo om ons allemaal op zijn erf te ontvangen.

➤ Er is dus, in tegenstelling tot eerdere berichten, dit jaar *geen aparte BBQ-avond*.

Werkdagen afgelopen seizoen

Voor het eerst sinds het begin van de corona-pandemie in maart 2020 was er op zaterdag 6 november 2021 weer een *echte* werkdag. Helaas kon de voor januari geplande werkdag toch weer niet doorgaan, maar dat hebben we in de eerste maanden van 2022 weer goed gemaakt.

Hieronder staan **alle werkdagen van seizoen 2021/2022** op een rij;

- [Werkdag 6 november 2021: wilgen knotten in de Bakerwaard](#)
- [Werkdag 11 december 2021: houtsingels snoeien langs boomgaard](#)
- [Klusdag 27 januari 2022: Wilgen geknot en nieuwe geplant in de Wolfstraat](#)
- [4 februari 2022 : "De school kan de boom in": wilgen knotten bij de IJsbaan](#)

- [Werkdag 5 februari 2022: werken in de houtsingel Leemstraat](#)
- [Werkdag 19 februari 2022: werken langs de Leemstraat en in de houtsingel](#)
- [Werkdag 12 maart 2022: opruimwerk in de boomgaarden en onderhoud singel van Van Veldhuizen](#)
- [16 april 2022: Kruidenrijke akkerranden ingezaaid](#)

Van alle werkdagen vindt u verslagen en foto's op onze website.

Bent u nog nooit bij een werkdag geweest? Klik hierboven op een werkdag en u komt op de website van HSL bij het *verslag en de foto's van die werkdag* op. Misschien inspireren met name de foto's u om eens een keer te komen meedoen!

➤ **Kom 'n keer ontdekken hoe leuk en gezellig een werkochtend is - en nog nuttig voor ons Steenderense Landschap ook!**

VANUIT DE HSL-WERKGROEPEN

Werkgroep HoogStamLeu

[coördinator: Robert Romijn]

Deze werkgroep verzorgt sinds vele jaren het onderhoud van circa 260 hoogstambomen in de drie boomgaarden, die HSL in beheer heeft. Dat zijn:

- de boomgaard van **Linzell** aan de Molenkolkweg
- de boomgaard van **Massink**, achter de huizen aan de andere zijde van de Molenkolkweg
- de boomgaard van **Addink** aan de Wehmestraat hoek Paardestraat.

De HoogStamLeu doen leuk en noodzakelijk snoeiwerk, want: "*snoeien doet groeien*", en dat moet goed begeleid worden. De HoogStamLeu snoeien in het winterseizoen van half november tot eind februari, op zaterdag en soms ook op een doordeweekse dag.

Van oktober 2021 t/m januari 2022 hebben de HoogStam-Leu de drie boomgaarden weer onderhouden. Met snoeigereedschap en ladders is het de groep weer gelukt de circa 260 bomen te snoeien. Stef heeft regelmatig weer gezorgd voor de nodige koffie en versnaperingen. Helaas viel de begeleiding van Robert eind november weg (ongelukkige val van een pluikladder) maar dat is goed opgevangen door de groep en door Harry van Rijswijk.

De boomgaard van Massink staat er nu (1 mei) prachtig bij (zie de foto).

Cor Hofs heeft de afgelopen tijd alle bomen weer voorzien van de juiste labels en een betere bevestiging. Samen met de bekende 'pomoloog' (appeldeskundige) Henny Rossel heeft hij ook namen van boomrassen aangepast. Nieuwe inzichten geven soms een nieuwe kijk op de rassen. Op de website van Omroep Gelderland heeft Hennie dat begin dit jaar besproken; [klik hier](#).

Overigens kunnen de HoogStamLeu nog steeds extra snoeiers gebruiken.

➤ **Als je dit leuk lijkt en je een paar leuke ochtenden mee wilt maken meld je dan aan via info@hetsteenderslandschap.nl**

Werkgroep Steenuilen

[coördinator: Philip van Dijk]

Afgelopen winter hebben we met de werkgroep aandacht besteed aan het vervangen en herstellen van verschillende kasten.

Begin april van 2022 is voor de gehele Achterhoek weer het zogenaamde 'Uilenbal' gehouden. Bij dat *Uilenbal* worden aan alle steenuilwerkgroepen in de Achterhoek de resultaten van afgelopen jaar teruggekoppeld door de Sovon¹, inclusief trends en dergelijke; ook wordt tijdens het *Uilenbal* nuttige informatie met elkaar gedeeld.

Bijzonder is toch wel ons specifieke gebied rond Steenderen: ons gebied heeft namelijk de hoogste 'steenuilen dichtheid' in Nederland! Daar staat echter tegenover dat de gemiddelde legselgrootte en nestsucces relatief wat lager lijkt te zijn dan elders. Het vermoeden bestaat dat de steenuilen wellicht drukker zijn met hun territorium verdedigen dan met voedsel verzamelen voor hun jongen. Sovon gaat proberen om dit komende jaren nader te onderzoeken.

Op 1 mei 2022 is het controleseizoen voor de steenuilen weer begonnen. We hopen dit jaar weer op een grote hoeveelheid bezette kasten en te ringen jongen. Dit jaar is ons gevraagd ook wat meer te gaan letten op de prooiresten die we aantreffen en welke soorten muizen we tegenkomen. In de nieuwsbrief van het najaar verwachten we de resultaten van dit seizoen met jullie te kunnen delen.

Werkgroep Plantenbos

[coördinator: Lucas Kalkers]

Het Plantenbos ten zuiden van Steenderen is sinds juni 2021 - via ruilverkaveling met Staatsbosbeheer - eigendom geworden van de gemeente Bronckhorst. Sinds najaar 2019 heeft HSL een werkgroep Plantenbos. Deze werkgroep heeft een ontwikkelingsplan gemaakt om het Plantenbos (een bos uit de ruilverkavelingsperiode, zie kaartje) te revitaliseren, en om er een aantal functies in te creëren die horen in een *dorpsbos*, zoals bijvoorbeeld een rolstoeltoegankelijk wandelpad en kinderspeelplekken. Het "Plan voor verfraaien en multifunctioneler inrichten

van het dorpsbos Steenderen" (conceptversie van mei 2021) kunt u inzien op onze website, [klik hier](#). De werkgroep streeft ernaar om het plan dit jaar af te ronden.

Daarnaast is dit voorjaar een 'beheerplan' voor het Plantenbos gemaakt door een bevriende en zeer deskundige en ervaren ecooloog.

¹ Sovon Vogelonderzoek Nederland coördineert landelijk de waarnemingen en het onderzoek van steenuilen; zie [hier](#) nadere info over Sovon.

Het HSL-bestuur zal dit jaar beide plannen - het *Ontwikkelplan* van de werkgroep en het *Beheerplan* - eerst via de media presenteren aan de bewoners van Steenderen en gebruikers van het bos, en daarna bespreken met de andere betrokken instanties: 't Onderholt en de gemeente Bronckhorst (de eigenaar).

Werkgroep Akkerranden

[coördinator: Frank van Heijst]

Deze werkgroep is medio 2018 gestart met als *doel* zoveel mogelijk akkerranden ingezaaid te krijgen met akkerbloemen. Daarvan profiteren o.a. insecten, vogels en patrijzen. Inmiddels hebben wij drie achtereenvolgende jaren voor bloeiende akkerranden gezorgd.

Op de website van HSL kunt u het [verslag en de foto's \(klik\)](#) zien van het zaaiwerk voor het huidige seizoen, op 16 april jl. De ingezaaide akkerranden blijven de hele winter overstaan om wintervoer en dekking te bieden voor allerlei dieren.

Werkgroep Patrijzen

[coördinator: René van Eijden]

Al drie jaren worden in het vroege voorjaar in het buitengebied van Steenderen en Toldijk patrijzen geteld.

In de volgende Nieuwsbrief hopen wij u de resultaten van de tellingen van dit voorjaar te kunnen melden.

Hoewel het aantal patrijzen is toegenomen zijn er ook wel zorgen. Het landschap van Steenderen is in de huidige staat maar matig geschikt voor de patrijzen. Er zijn met name in de winter te weinig verstopplekken voor patrijzen, daardoor zijn ze een te gemakkelijke prooi voor roofvogels en vossen.

Daarnaast zijn er in het voorjaar als de kuikens uit het ei zijn gekomen, te weinig zaden en insecten beschikbaar. Met inzaai van kruiden en bloemrijke akkerranden (zie de activiteiten van de werkgroep Akkerranden hierboven) proberen Het Steenders Landschap en het 'Agrarisch collectief VALA'²) voedsel voor de patrijzen te verbouwen. Maar daarmee zijn de verstopplekken nog niet gerealiseerd: die vinden patrijzen vooral in ruigtestroken en in meidoornhagen, en daarvan hebben we er in ons landschap veel te weinig.

Omdat het ontbreken van beplanting in het buitengebied niet alleen in Steenderen speelt heeft de provincie Gelderland besloten een *subsidieregeling* te maken waarbij grondeigenaren een vergoeding krijgen voor de waardevermindering van landbouwgrond als zij een meidoornhaag aanleggen.

➤ **Grondeigenaren die met hulp van deze regeling een meidoornhaag willen aanleggen kunnen zich melden bij Het Steenders Landschap, via info@hetsteenderslandschap.nl**

² VALA = Vereniging Agrarisch Landschap Achterhoek; zie via: <https://www.de-vala.nl/>. De Agrarische Natuur Vereniging 't Onderholt, die actief is in ons gebied, is onderdeel van deze VALA.

Werkgroep Klussen

[coördinatoren: Harry Sesink en Frans Peelen]

De werkgroep Klussen is deze winter twee keer in actie geweest.

Het Steenders Landschap heeft circa 10 knotwilgen van Rick Sesink aan de Wolfstraat in beheer gekregen.

Die wilgen hebben we met de werkgroep geknot. En we hebben de wilgenrij uitgebreid met 8 wilgenstaken, die hopelijk uitgroeien tot nieuwe knotwilgen.

Ook hebben we de zes grote knotwilgen van Uenk in De Luur geknot en de takken verwerkt in een takkenril.

Daarnaast zijn er wat kleine klussen gedaan zoals dode wilgen vervangen door nieuwe staken. En we hebben open plekken in verschillende knotbomenrijen en singels aangevuld met circa 25 elzen. Dit om meer diversiteit te krijgen. Elzen zijn landschappelijk fraaie bomen en belangrijk als voedselbron voor vogels.

Rha weer 'n stukje groener

[Martin Nieuwenhuis]

Op verzoek van de eigenaresse heeft HSL meegedacht over de inrichting van een weiland perceel achter "De Olde Schole" op Rha. Door gebruik te maken van financiering uit het project "Dorp en Rand" van de gemeente Bronckhorst zijn er gratis bomen en struiken geleverd. Het inplanten dient men zelf te doen. Op deze wijze is er maar liefst 200 m¹ meidoornhaag aangebracht rond het perceel. Verder is de bestaande boomgaard uitgebreid met een aantal peren- en appelbomen. Hiermee is een

mooi nieuw stukje streekeigen landschap gerealiseerd.

Natuurontwikkeling in Rha

[Coordinator: Arend Jan Breukink]

In onze [vorige Nieuwsbrief \(klik\)](#) kon u lezen over het natuurontwikkelingsproject van Arend-Jan Breukink in Rha. Dat bericht eindigde met de volgende oproep:

We zoeken enkele vrijwilligers die samen een 'Waarnemersgroep Rha' willen vormen.

Doel is om goed (in)zicht te krijgen in de ontwikkeling van het gebied. Om te beginnen vastleggen van de territoria en/of nesten van alle vogels die broeden binnen het gebied; en natuurlijk de broedresultaten. Maar ook welke vogels er in het projectgebied en de omgeving daarvan voorkomen buiten het broedseizoen (en dat zijn er nogal wat).

Ten behoeve van het doen van waarnemingen en tellingen is een mobiele *vogelobservatiepost* aanwezig; die kan je zien in het filmpje op de [website](#).

Hoe en met welke frequentie dit werk moet gebeuren zal nog nader bepaald worden met alle betrokkenen. Iedereen die het leuk lijkt mag zich melden; ook als het je wel leuk lijkt om af en toe mee te doen aan de tellingen, of alleen in een bepaald jaargetijde.

➤ **Aanmelden voor deze nieuwe Waarnemersgroep kan per email via: info@hetsteenderslandschap.nl**

Die oproep heeft toen helaas maar één positieve reactie opgeleverd.

Daarom **herhalen** we hier onze oproep:

➤ **Wie meldt zich aan om mee te doen aan de "Waarnemersgroep Rha"?**

Veiligheidsbeheer in het Plantenbos

[Harry Sesink en Frans Peelen]

Het Steenders Landschap werkt samen met de 'Agrarische Natuurvereniging 't Onderholt' aan het beheer van het Plantenbos bij Steenderen. Dit voorjaar hebben we samen met de coördinator Wilfried Berendsen van 't Onderholt in het bos gekeken naar de **veiligheid** van de wandelaars die steeds meer gebruik maken van het bos.

Een aantal kersenbomen hebben dode takken die er uit kunnen vallen.

Daarnaast zijn er twee vakken met essen die zijn aangetast door de essentakziekte. De bomen zijn aangetast door een schimmel waardoor ze afsterven in de toppen en daarnaast ook in de wortels. Deze bomen kunnen met weinig wind al omvallen.

Ook onze contactpersoon bij de gemeente - de eigenaar van het bos - gaf aan dat in het kader van de veiligheid gezaagd zal moeten worden in het bos; daarnaast moet veel achterstallig onderhoud worden uitgevoerd. Ook zal in het bos gekapt moet worden opdat het bos diverser wordt in leeftijdsopbouw. Hierdoor wordt het bos dichter in plaats van alleen maar kale stammen. Het zal dan meer struiken bevatten, zodat het aantrekkelijker wordt voor vogels en insecten.

De gevaarlijkste bomen hebben we in overleg gemarkeerd. De vrijwilligers die ook op de werkdagen actief zijn hebben deze bomen omgezaagd. Het afkomende hout mochten de zagers meenemen voor hun kachels. De takken hebben we op takkenrillen gelegd.

Vervolgens zijn de open gekomen plekken ingeplant met allerlei soorten bomen en struiken zoals lindeboom, kers, boswilg, hazelaar, kadinaalsmuts en meidoorn. Dit om de biodiversiteit te vergroten; gemengd bos is ook minder gevoelig voor ziekten en plagen. Het plantmateriaal is betaald door de gemeente Bronckhorst, uit de gelden voor het project 'Dorp en Rand'. Komende winter en ook de jaren erna zullen deze veiligheidszaagwerkzaamheden waar nodig worden voortgezet.

HSL-akker bij Bronckhorst

[Harry Sesink]

De akker "de Kriegerieje" bij Bronckhorst, die door HSL gepacht wordt, is dit jaar wat later ingezaaid. In het perceel zit veel akkerdistel en haagwinde: laat ploegen kan mogelijk een positief effect hebben op de bestrijding van dat onkruid.

In opdracht van HSL heeft De Covik de akker recent geklepeld, geploegd en ingezaaid: gerst in het midden en kruidenrijk patrijzenmengsel in de randen.

Overleg met Aviko over extra landschappelijke inpassing

[Harry Sesink en Frans Peelen]

HSL neemt deel aan het periodieke overleg met Aviko over de extra landschappelijke inpassingen die Aviko gaat realiseren om het zicht vanuit het Steenderense landschap op het nieuwe vrieshuis te beperken en te verzachten.

Op 28-09-2016 ondertekenden Aviko en de Gemeente Bronckhorst een zogenaamd "Convenant extra landschappelijke inpassing". In dat Convenant (bestuurlijke overeenkomst) verplicht Aviko zich om zich in te spannen om maximaal 2,5 ha. landbouwgrond te verwerven voor extra landschappelijke inpassing, en om die gronden in te planten. Het zal gaan om gronden "waarvan de beplanting een bijdrage zal leveren aan de beperking van het zicht vanuit de omgeving op het nieuw te realiseren vrieshuis" (citaat uit het convenant). Voor deze extra inpassing heeft Aviko een bedrag van maximaal € 250.000,- gereserveerd.

Vanaf begin 2021 organiseert Aviko periodiek overleg over deze extra landschappelijke inpassingen met de gemeente Bronckhorst en vertegenwoordigers van Het Steenderens Belang en van Het Steenders Landschap. Sindsdien is 5 keer overlegd.

Na een inventarisatie van ideeën en wensen over de aanvullende beplantingen heeft Aviko geprobeerd om gronden aan te kopen maar dat is tot op heden nog niet gelukt. De gemeente wil meewerken aan de aanplant van laanbomen nabij de rotonde en langs de Dolfingweg. Aviko betaalt dan de aanplant van de bomen op gemeentegrond.

Aviko wil ook de aanplant van bomen en struiken op particulier gronden betalen mits deze beplanting het zicht vanuit de omgeving op het vrieshuis wegneemt.

➤ **Heeft u voorstellen hiervoor, geef die svp aan ons door via info@hetsteenderslandschap.nl**

Naast de extra landschappelijke inpassing heeft HSL ook aandacht voor de goede uitvoering van het reguleren beplantingsplan van Aviko rondom het vrieshuis. De beplanting in de binnenbocht van de rondweg rond het vrieshuis (de omgelegde dr. A. Ariënsstraat) bleek veel open plekken te bevatten, die zijn ontstaan doordat de nieuw geplante bomen en struiken het niet hebben overleefd. Dit hebben we geïnventariseerd waarna Aviko vervolgens herstelbeplantingen heeft laten doen, zodat het oorspronkelijke beplantingsplan toch wordt gerealiseerd.

Gemeente plant nieuwe bomen, HSL adviseert

[Harry Sesink en Frans Peelen]

Regelmatig hebben Harry Sesink en Frans Peelen van HSL overleg met de buitendienstmedewerker van de gemeente Bronckhorst. Allerlei zaken worden vaak eerst binnenshuis besproken, waarna we daarna de boer op gaan. Op locatie bekijken en bespreken we de mogelijkheden die zich voordoen en verder uitgewerkt kunnen worden.

Een van deze gesprekken ging over het "Bomenbeheerplan" van de gemeente, dat een aantal jaren geleden is opgesteld en dat in de hedendaagse tijd van biodiversiteit bijna achterhaald is.

Volgens dat Bomenbeheerplan was het de bedoeling om bijvoorbeeld in de Lamstraat de helft van de eiken, die daar circa 40 jaar geleden geplant zijn, te kappen. Na goed overleg hebben we dit kunnen voorkomen.

Maar de gemeente had ook in het Bomenbeheerplan staan dat voor de gekapte bomen nieuwe bomen geplant zouden worden (herplant). Voor ons dorp Steenderen betekende dit dat we 147 jonge bomen zouden krijgen op nog nader te bepalen locaties.

Onze contactpersoon bij de gemeente vroeg ons om op zoek te gaan naar locaties om deze bomen te planten. Dat hebben Harry Sesink en Frans Peelen gedaan: fietsend rondom Steenderen op zoek naar open plekken in het veld. We hebben ze gevonden en een afspraak gemaakt met de bomenspecialist van de gemeente. In heel goed overleg is het ons gelukt om mooie plantplekken te vinden voor die nieuwe bomen. Onder andere: Lamstraat over de beek, Wolfstraat, Emmerweg.

Dit voorjaar zouden de nieuwe bomen geplant worden. Helaas kwam het de Gemeente nu budgettair niet uit, zodat het werk verschoven is naar komend najaar. We kijken er naar uit!

Bestuur

Het Bestuur organiseert de activiteiten van de vereniging en ontwikkelt daarnaast initiatieven om het landschap rondom Steenderen te verbeteren. Het Bestuur overlegt onder andere met de gemeente Bronckhorst, bijvoorbeeld in het kader van het project Dorp en Rand, en met Staatsbosbeheer.

Sinds de vorige Nieuwsbrief (mei 2021) heeft het bestuur zich o.a. gebogen over:

- De *extra landschappelijke inpassing* die Aviko aan de gemeente heeft beloofd om de landschappelijke effecten van het vrieshuis te verminderen. Twee bestuursleden overleggen samen met mensen van de Gemeente met Aviko om de plannen van Aviko concreet te maken (zie eerder in deze Nieuwsbrief).
- *Veiligheidskap* in het Dorpsbos; zie eerder in deze Nieuwsbrief.
- *Veilig werken* tijdens de werkdagen. We hebben inmiddels nieuwe helmen en onderzoeken of nog extra hulpmiddelen nodig zijn.
- Organiseren van een open *gesprek over ons landschap* met onze boeren: *wat kan HSL voor de boeren betekenen?*

➤ **Heeft u vragen of opmerkingen over bovenstaande zaken, bespreek deze dan met een bestuurslid of stuur ze per [email](#) aan het bestuur.**

➤ **Noteer deze data in uw agenda:**

- woensdag 13 juli 2022: vrijwilligersavond
- dinsdag 11 oktober 2022: Algemene Leden Vergadering;
- zaterdag 5 november 2022 (landelijke natuurwerkdag):
HSL-werkdag van 08.45 tot 13.00 uur;
- zaterdag 10 december 2022: werkdag;
- zaterdag 7 januari 2023: werkdag;
- zaterdag 4 februari 2023: werkdag;
- zaterdag 11 maart 2023: werkdag;
- zaterdag 15 april 2023: zaaidag akkerranden;
- woensdag 14 juni 2023: vrijwilligersavond + BBQ;
- woensdag 12 juli 2023: zomer-werkavond

Wij hopen u bij één of meerdere werkdagen te mogen begroeten.

➤ **Ook HSL-leden die tot nu toe niet aan de werkdagen meededen worden van harte uitgenodigd om dat eens 'n keer te komen proberen.**

Meer informatie?

Natuur- en Landschapsvereniging 'Het Steenders Landschap'.

Secretaris: Frank van Heijst; email: info@hetsteenderslandschap.nl

website: www.hetsteenderslandschap.nl

Samenstelling Nieuwsbrief: Frank van Heijst